УДК 339.543(477)“191”(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-222-228

**МИТНА ПОЛІТИКА І ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ В РОКИ
ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917–1921 РР.): СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА
ІСТОРИОГРАФІЯ**

Стопчак М. В.

**CUSTOMS POLICY AND FOREIGN TRADE OF UKRAINE IN THE PERIOD OF
LIBERATION MOVEMENT (1917–1921 AD): MODERN NATIONAL HISTORIOGRAPHY**
Stopchak Mykola

На широкому історіографічному і фактичному матеріалі досліджено провідні тенденції в нагромадженні знань стосовно митної політики і зовнішньої торгівлі України за доби Визвольних змагань (1917–1921 рр.) в сучасній вітчизняній історіографії. Виявлено, систематизовано і охарактеризовано основні групи історіографічних джерел із зазначеної проблеми. Виділено коло проблем, що потребують подальшого вивчення та наукової інтерпретації.

Ключові слова: історіографічний процес, історіографічні джерела, сучасні вітчизняні дослідники, Українська революція 1917–1921 рр., митна справа.

The purpose of this article is to find out, on the basis of a comprehensive analysis of the works of contemporary domestic historians, the degree of comprehension of the problem of customs policy and foreign trade of Ukraine during the Ukrainian Revolution of 1917–1921.

The article is based on the methodological principles of historicism, objectivity, systematically and continuity. To solve the tasks the general scientific and special methods of research were used: historiographical analysis and synthesis, historical-comparative, chronological, retrospective and others.

In the course of the research the characteristic tendencies of accumulation and generalization of actual knowledge by modern domestic historians regarding the unification of customs policy and foreign trade of Ukraine during the Ukrainian Revolution of 1917–1921 were traced; The evolution of conceptual approaches to the topic in modern national historiography is elucidated; the main elements of the conceptual-categorical apparatus were eliminated used by modern national researchers in the process of studying this topic. The achievements of modern national historiography in the study of this issue were described and further ways of research were specified.

The analysis of the achievements of modern domestic historians on the implementation of Ukrainian customs policy and foreign trade during the period of national liberation competitions of 1917–1921 showed that they have advanced much more in the study of this problem, compared with Soviet and foreign researchers. The sources of the bases were significantly updated. Many of its aspects have become clearer and clearer, the conclusions are substantiated. At the same time, not all aspects of the topic under study are equally well understood and scientifically interpreted today. There is a need for a deeper study of customs policy in Western Ukraine. There are very few publications covering the activities of regional customs. Only a few works are dedicated to the staff of customs officials. In this context, it seems appropriate to prepare a compilation of documents and materials on the history of customs policy of the Ukrainian governments during the Ukrainian Revolution of 1917–1921.

Key words: historiographical process, historiographic sources, modern domestic researchers, Ukrainian revolution of 1917–1921, custom business.

В роки Визвольних змагань 1917–1921 рр. в українців з'явилась можливість

проведення власної митної політики. Вона здійснювалась в умовах існування всіх трьох форм української державності – УНР періоду Центральної Ради, Гетьманату П. Скоропадського та Директорії. Характеризувалась певними здобутками. Зрозуміло, що цей важливий аспект проблеми не міг не знайти свого відображення в історіографії.

Радянські історики в умовах ідеологічного тиску фактично ігнорували зазначену проблему, віддаючи перевагу висвітленню митної політики. Радянської влади. Певною мірою митна політика українських урядів в роки Революції 1917–1921 рр. досліджувалась в працях українських зарубіжних авторів – М. Грушевського, Д. Дорошенка. Але до її всебічного вивчення вдалися лише історики незалежної України, накопичивши значний масив літератури. Проте, не всі публікації з цієї проблеми є бездоганними з точки зору підбору фактичного матеріалу, рівня його аналітичного осмислення, зроблених висновків. До цього часу низка її аспектів трактується неоднозначно, суперечливо, що призводить до викривлення історичних реалій.

Варто зазначити, що у сучасній вітчизняній науці відсутні праці, які б комплексно аналізували публікації сучасних вітчизняних істориків, присвячені зазначеній проблемі. Виключення складає монографія В. Капелюшного «Здобута і втрачена незалежність» (2003 р.). Але у ній аналіз літератури з досліджуваної проблеми обмежений 2003 р., тобто, не була розглянута література, що вийшла друком за останні 16 років.

Недостатнє вивчення теми в сучасній вітчизняній історіографії й зумовило її вибір, як об'єкту наукового аналізу.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу праць сучасних вітчизняних істориків виявити ступінь осмислення ними митної політики і зовнішньої торгівлі України за доби Визвольних змагань 1917–1921 рр.

Вже в перше десятиліття після отримання незалежності з'явилась низка праць, присвячених митній та зовнішньоторговельній політиці українських урядів у роки Визвольних змагань. Серед їх авторів – О. Воронянський, П. Гай-Нижник, О. Гребельник, С. Ківалов, А. Кольбенко, Е. Мірошніченко, С. Мякота, М. Несук, А. Павлов, С. Пахомов, Й. Рисич, К. Сандровський, О. Тимошук. З'явилися й перші узагальнюючі праці та підручники з митної політики і митної справи України, в яких вміщено й відповідні розділи з історії української митниці. Досить ґрунтовний аналіз історіографічного доробку зазначених авторів з досліджуваної проблеми подав у своїй монографії «Здобута і втрачена незалежність» В. Капелюшний [1, с. 398–412], що позбавляє нас від необхідності його здійснення у нашій статті. Тому ми зосередимось на аналізі вітчизняної літератури з проблеми за період 2004–2019 рр.

Варто зазначити, що після 2004 р. інтерес до вивчення митної політики і зовнішньоторговельної діяльності українських урядів доби національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. помітно знижується. Цій проблемі присвячуються лише поодинокі праці, які стосуються окремих періодів Української революції. Так, у «Віснику Академії митної служби України» в рубриці «Історія митної справи» за 2004–2008 рр. було надруковано 15 статей, проте лише одна з них може бути віднесена до досліджуваного періоду, та й то досить умовно, оскільки висвітлює зовнішньоекономічну діяльність білогвардійського уряду «Півдня Росії» у 1920 р. [2]. Правда, протягом 2004–2016 рр. було захищено декілька кандидатських дисертацій (Н. Ігнатко, А. Мицак, Н. Сай, Ю. Тлушак, В. Юрченко), але вони торкалися лише правового регулювання митної діяльності на території України, тобто, аналізували досить вузький аспект проблеми.

Єдиним, хто активно продовжив всебічне дослідження даної проблеми в ці роки був П. Гай-Нижник, якій підготував низку статей, дві монографії та докторську дисертацію. Так, у статті «Зародження митної справи в УНР (1917–1918 рр.): організація служби, основи діяльності, правові засади» дослідник досить ґрунтовно висвітлив процес формування та функціонування митної справи за часів Центральної Ради. Він, зокрема, зазначає, що Рада здійснила спробу підпорядкувати митниці, що знаходились на території України, своєму

урядові ще у грудні 1917 р. Проте через невдалий перебіг воєнних дій на українсько-більшовицькому фронті реалізувати цей намір урядові УНР не вдалося. «Внаслідок революційних подій, – пише автор, – митні установи в українських губерніях були повністю дезорганізованими і на практиці починають переходити до відання Департаменту митних зборів Народного міністерства фінансів УНР лише з приходом на терени України після Берестейського договору австро-німецьких військ та відновлення влади Центральної Ради у березні–квітні 1918 року» [3, с. 147].

Дослідник досить детально охарактеризував чисельність, структуру, функції кожного з відділів Департаменту митних зборів України, сформованого наприкінці квітня 1918 року. Була з'ясована законодавча база, на підставі якої митна політика України реалізовувалась у взаєминах із торговельно-економічними партнерами УНР у 1918 р. (Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія і Туреччина), висвітлено процес організації кордонної охорони і обладнання митних пунктів по державній межі з Австро-Угорщиною, Білоруссю, Румунією і Росією. У праці зазначається, що всього на теренах УНР мало бути розміщено 44 митних установи, роботу яких слід було профінансувати. У статті наведено розташування митних установ, із зазначенням кількості службовців та необхідного річного їх утримання. Воно мало обходитись державі в 342 тис. 850 крб. на місяць і в 4 млн. 114 тис. 200 крб. на рік. «Сума, варто зауважити, захмарна і неошадна для тогочасного уряду УНР» [3, с. 153], – констатує автор.

У праці також міститься детальна інформація про заходи урядових структур УНР щодо упорядкування норм утримання митних урядовців, їх посадові оклади, висвітлюються труднощі, що гальмували створення ефективної мережі митних установ на всіх кордонах України. [3, с. 153–156].

Митну політику уряду Української Держави періоду гетьманату П. Скоропадського П. Гай-Нижник також не обійшов своєю увагою. У низці своїх праць дослідник висвітлює процес створення мережі митних пунктів і організації охорони державного кордону країни. Він, зокрема, зазначає, що на кінець вересня 1918 р. митниці було запроваджено майже по всіх пропускних пунктах вздовж кордону Української Держави [4, с. 131]. Автор також аналізує процес удосконалення правової бази діяльності українських митниць з урахуванням специфіки взаємовідносин Української держави з іншими країнами, матеріальне забезпечення митних служб. Значна увага приділяється діяльності Окремого Корпусу кордонної охорони, перед яким стояло завдання контролювати безпеку українського державного кордону з іншими країнами. У праці з використанням низки нових документів показано, що урядові структури Гетьманату постійно тримали в полі зору це питання, вживали заходів для впорядкування питань щодо штатів Корпусу, його матеріального забезпечення. Всього на потреби Корпусу було виділено більше 15 млн карбованців [4, с. 137–138]. Втім, зазначає дослідник, завершити формування прикордонних військ і мережі митних установ України за Гетьманату так і не вдалося через заколот корпусу Січових Стрільців у листопаді 1918 р. [4, с. 139].

Варто зазначити, що П. Гай-Нижник і в подальшому продовжив плідно працювати над дослідженням економічної політики Гетьманату, свідченням чого став вихід у світ його нової монографії (2016 р). У ній дослідник більш детально, ніж у попередніх розвідках, проаналізував переговорний процес з фінансових та економічних питань української сторони з Німеччиною та Австро-Угорщиною після приходу до влади П. Скоропадського. Автор, зокрема, зазначає, що німці і австрійці, користуючись своєю військовою міццю, розпочали справжню фінансову війну проти України, намагались нав'язати їй не вигідний обмінний курс між власними валютами і українським карбованцем. При цьому німецька адміністрація у Києві відмовлялась сплачувати податки та акцизні збори за вільним курсом. У свою чергу, керівництво Української Держави засипало уряди Німеччини та Австро-Угорщини скаргами та нотами протесту, тимчасово припинило розрахунки по торговельним операціям з цими Центральними країнами [5, с. 127]. Принципова позиція української сторони дала певні

результати. 15 травня та 4 липня 1918 р. були укладені фінансові угоди між Українською Державою та Німеччиною й Австро-Угорщиною. Вони не у всьому були вигідні Україні. Так, відповідно до параграфу 1 договору від 15 травня вона повинна була надати Німеччині та Австро-Угорщині позику на 400 млн карбованців (по 200 млн кожній з держав), хоча Україна сама перебувала у важкій фінансовій ситуації. Тим не менш, пише автор, для України здійснення цієї трансакції давало і певну вигоду, а саме: можливість вийти на центральноєвропейський фінансовий ринок, а в подальшому закріпитися на ньому [5, с. 130].

У монографії також досить детально висвітлюється процес підготовки та укладення економічного договору та фінансової угоди від 10 вересня 1918 р. між Україною та Німеччиною з Австро-Угорщиною. При цьому дослідник дав оцінку цьому договору, підвів підсумки його виконання. Умови договору були вкрай обтяжливими для Гетьманату, пише автор, і набагато важчими порівняно з попередньою фінансовою угодою, укладеною між цими країнами 15 травня того ж року. Проте, фінансова угода від 10 вересня 1918 р. все ж була наслідком компромісу. Завдяки йому урядові гетьмана вдалося відвернути підписання в її рамках військової конвенції, яка б зобов'язувала Україну відшкодувати Німеччині за військову допомогу [5, с. 149].

Великий розділ (більш як 120 сторінок) своєї монографії П. Гай-Нижник присвятив міжнародній фінансовій діяльності Директорії та уряду УНР (1918–1922 рр.). Проте, питання її митної політики автором практично не висвітлювались. Це було притаманне й більш раннім його працям. Так, лише у примітках до вже згадуваної раніше статті «Зародження митної справи в УНР (1917–1918 рр.): організація служби, основи діяльності, правові засади» коротко зазначається, що про митну політику уряду Директорії УНР і її провадження можна говорити лише до певної міри умовно [61, с. 156]. Цю ж думку автор висловлює і в монографії. «Окрім вказаної вище грошової реформи уряду УНР, – пише він, – витрат валютних накопичень Гетьманату та намагань отримати кошти з гетьманських авуарів (за економічним договором Української Держави з Німеччиною та Австро-Угорщиною від 10 вересня 1918 р.) у марках і кронах, урядом Директорії не було вироблено інших заходів ані в галузі податкової, ані в бюджетній, ані по впорядкуванню грошового обігу» [3, с. 321]. Звісно, автор слушно зауважує, що протягом майже всього свого існування «друга» УНР перебувала у стані постійної тотальної війни на кілька фронтів і це, в сукупності з іншими факторами, не сприяло успішному і зваженому веденню бюджетної та митної політики. [3, с. 156; 5, с. 321–322]. Разом з тим, певні напрацювання щодо митної справи в урядів доби Директорії були. Окрім згадуваної дослідником реформи митного тарифу, визначеної законами від 26 червня та 31 липня 1919 р., на наш погляд, варто було б проаналізувати й деякі інші документи. Серед них: «Начерк проекту Державного законодаду для Української Трудової Республіки», за редакцією доктора права О. Галичанського, у якому містились параграфи «Державні податки», та «Закордонна торгівля»; «Проект державного устрою Західно-Української Республіки», підготовлений в еміграції урядом ЗУНР, а також проект Конституції, написаний відомим фахівцем у галузі права С. Дністрянським. Зрозуміло, що вони через об'єктивні обставини не були втілені на практиці, але свідчили про те, що питання митної політики все ж не було обійдене урядами «другої» УНР і очільниками ЗУНР.

Окремі аспекти досліджуваної теми вивчав вітчизняний фахівець О. Лупандін. Зокрема, у 2011 р. він надрукував статтю «Питання економічних відносин між Українською Державою та РСФРР в контексті українсько-російських мирних переговорів 1918 р.» У ній проаналізована робота української економічної комісії, яка діяла в рамках українсько-російських мирних переговорів 1918 р. Її метою було вироблення принципів і напрямів налагодження українсько-російських відносин в економічній сфері. Автор навів склад комісії, зазначивши при цьому, що українська сторона прагнула закласти якісно нові підходи та принципи взаємовідносин в економічній сфері, де Україна сприймалася б як рівноправний партнер [6, с. 187].

У праці відображено складний перебіг переговорів з делегацією РСФРР з

економічних питань, особливо щодо митних кордонів між державами. Російська сторона, пише автор, почала нав'язливо пропонувати Україні укласти митний союз з Росією, виступила категорично проти створення українсько-російського митного кордону, на що отримала категоричну відмову [6, с. 204, 209–210]. Дослідник назвав мотиви, якими керувались обидві сторони переговорного процесу. Так, російська сторона мотивувала недоцільність створення митного кордону незначною кількістю товарів, що будуть обкладатися митом, та невідповідно великими затратами на створення митної інфраструктури, яку до того ж неможливо розбудувати у строки, відведені для укладання митного договору. Насправді ж, підкреслює автор, російську делегацію лякало те, що створення українсько-російського митного кордону «унеможливило б набіги більшовиків на прикордонні українські території та експропріації» [6, с. 210]. Українська сторона, на переконання автора, керувалась, в першу чергу, економічними, а не політичними мотивами. Створення українсько-російського митного кордону мало протекціоністський характер, мало на меті захистити український ринок, що цілком відповідало українським національним інтересам [6, с. 208].

У праці констатується, що не дивлячись на аргументи української сторони, делегація РСФРР не йшла ні на які поступки, лише погодившись винести питання про митний кордон за рамки переговорного процесу [6, с. 211]. Не кращою була ситуація з укладанням торгового договору між країнами. Російська сторона всіляко затягувала переговорний процес, часто висувала необґрунтовані умови і пропозиції, чим вводила комісію в бік від вирішення нагальних питань. Зрештою, переговори, за виразом О. Лупандіна, почали повільно перетворюватись на фарс [6, с. 212]. Причиною цього, зазначає автор, була політична позиція більшовицького уряду радянської Росії, що не бажав визнавати за Україною права рівноправної суверенної держави [6, с. 212–213].

У 2012–2019 рр. до вивчення проблеми митної справи та зовнішньої торгівлі в роки Визвольних змагань долучились й інші вітчизняні історики. Цікавою є стаття С. Дейнеко «Митний нагляд у Білгороді за часів П. Скоропадського (1918 р.)», що вийшла друком у 2012 р. У ній автор з використанням низки нових архівних документів розглянув процес створення й функціонування Білгородського митного нагляду як передового посту Харківської митниці. На цьому прикладі дослідник показав ті проблеми, з якими стикалися майже всі організатори митної справи при формуванні митних органів за часів Гетьманату П. Скоропадського. Серед них – комплектація особового складу, джерела фінансування, взаємовідносини з місцевим населенням, німецькою армією, місцевими військовими та господарськими органами. Зокрема, при формуванні штатів Білгородського митного нагляду, окрім місцевих кадрів Харківщини, також активно залучалися колишні працівники митних установ Російської імперії та військовослужбовці у відставці. При цьому Департамент митних зборів країни з упередженістю ставився до залучення на митну службу вихідців з українських земель Австро-Угорщини, що, на думку С. Дейнеко, не сприяло більш якісному добору кадрів митників [7, с. 110].

У праці також наведені законодавчі акти, якими керувались українські митники в процесі своєї діяльності, показані джерела фінансування, звернута увага на непростий характер взаємовідносин митного нагляду із місцевою владою Білгорода та керівництвом Слобідської залізниці. Остання, надаючи певну допомогу митникам, водночас відмовила їм у наданні службових та житлових приміщень, що перебували на її балансі, мотивуючи це відсутністю вільних площ [7, с. 110–111]. У праці наведені приклади, які свідчили й про те, що німецькі союзники нерідко незаконно втручалися у діяльність українських митників, ігнорували їх законні вимоги, що не сприяло налагодженню повноцінної та плідної роботи нагляду.

Підводячи підсумки, автор звертає увагу на той факт, що попри всі труднощі, Білгородський митний нагляд досить ефективно виконував свої службові обов'язки, перекривав канали контрабанди, поповнюючи тим самим казну держави. За весь період

функціонування митного нагляду (липень – середина грудня 1918 р.) на його утримання було витрачено 33 тис. 114 крб 85 коп., а прибуткова частина склала 43 тис. 185 крб 21 коп. [109, с. 113]. Це було свідченням і прикладом того, що при належному підході і увазі до роботи митних служб, вони навіть у не надто спиятлиих умовах здатні ефективно виконувати такі потрібні для держави функції.

Узагальнюючи, маємо всі підстави зазначити, що історики незалежної України значно глибше просунулись у вивченні історії української митної політики і зовнішньої торгівлі доби національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. порівняно з радянськими й зарубіжними дослідниками, перетворили досліджувану проблему у важливий науковий напрям. Водночас вважаємо, що не всі аспекти досліджуваної теми на сьогодні рівноцінно вивчені й науково інтерпретовані. Зокрема, слабо досліджена митна політика на західноукраїнських землях. Дуже мало публікацій, які висвітлюють діяльність регіональних митниць. Лише поодинокі праці присвячені персоналіям керівників митних органів. Значною мірою фактологічний матеріал, яким послуговуються дослідники, розпорошений по різних виданнях і архівах, що утруднює його аналіз і узагальнення. Чимало архівних матеріалів взагалі перебуває поза увагою істориків. Між тим, їх залучення дозволить значно глибше розглянути досліджувану тему, виділити нові аспекти. В цьому контексті видається необхідним підготовка збірника документів і матеріалів з історії митної політики українських урядів періоду Української революції 1917–1921 рр. Початок такій роботі був покладений виданням у 2010 р. праці «Митниці Слобожанщини: Збірник архівних документів і матеріалів: 1660–1870–1992–2000» [8].

Список використаних джерел

1. Капелюшний В. Здобута і втрачена незалежність: історіографічний нарис української державності доби національно-визвольних змагань (1917–1921 рр.) / В. Капелюшний. – К.: Олан, 2003. – 608 с.
2. Архирейський Д. Рубрика «Історія митної справи» «Вісника академії митної служби України» (1999–2008): історіографічне та науково-організаційне значення / Д. Архирейський // Історія торгівлі, податків та мита. – 2014. – № 2 (10). – С. 26-35.
3. Гай-Нижник П. Зародження митної справи в УНР (1917–1918 рр.): організація служби, основи діяльності, правові засади / П. Гай-Нижник // Історія торгівлі, податків та мита: збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2007. – С. 146-156.
4. Гай-Нижник П.П. Фінансова політика уряду Української Держави гетьмана П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.) / П. Гай-Нижник. – К.: Цифра-друк, 2004. – 430 с.
5. Гай-Нижник П.П. Українська дипломатія й міжнародна фінансова Центральної Ради, Української Держави (Гетьманату) та Директорії УНР (1917–1922 рр.) / П. Гай-Нижник. – К.: Дуліби, 2016. – 532 с.
6. Лупандін О. Питання економічних відносин між Українською Державою та РСФРР в контексті українсько-російських мирних переговорів 1918 р. / О. Лупандін // Проблеми вивчення історії української революції 1917–1921 років: зб. наук. статей. – К., 2011. – Вип. 6. – С. 187-216.
7. Дейнеко С. Митний нагляд у Білгороді за часів П. Скоропадського (1918 р.) / С. Дейнеко // Історія торгівлі, податків та мита. – 2012. – № 1(5). – С. 108-114.
8. Митниці Слобожанщини: Збірник архівних документів і матеріалів: 1660–1870–1992–2000 / упоряд.: Л.П. Добреля, Л.М. Момот та ін. – Х.: Каравела, 2010. – 496 с.

References

1. Kapeliushnyi, V. 2003. *Zdobuta i vtrachena nezalezhnist: istoriografichnyi narys ukrainskoi derzhavnosti doby natsionalno-vyzvolnykh zmahan (1917–1921 rr.)* [Independence gained and lost: a historiographical sketch of the Ukrainian statehood during the national

- liberation contest (1917-1921)*]. Kyiv: Olan.
2. Arkhireyskiy, D. 2014. "Rubryka «Istoriia mytnoi spravy» «Visnyka akademii mytnoi sluzhby Ukrainy» (1999–2008): istoriohrafichne ta naukovo-orhanizatsiine znachennia [Section "History of Customs Affairs", "Bulletin of the Academy of Customs Service of Ukraine" (1999-2008): historiographic and scientific-organizational significance]." *History of trade, taxes and duties* 2(10): 26-35.
 3. Hai-Nyzhnyk, P. 2007. "Zarodzhennia mytnoi spravy v UNR (1917–1918 rr.): orhanizatsiia sluzhby, osnovy diialnosti, pravovi zasady [The Origin of Customs in the UNR (1917-1918): Organization of Service, Basis of Activity, Legal Framework]." *History of Trade, Taxes and Duties*: 146-156.
 4. Hai-Nyzhnyk, P.P. 2004. *Finansova polityka uriadu Ukrainskoi Derzhavy hetmana P. Skoropadskoho (29 kvitnia – 14 hrudnia 1918 r.)* [Financial Policy of the Government of the Ukrainian State Hetman P. Skoropadsky (April 29 - December 14, 1918)]. Kiev: Tsyfra-druk (Digital printing).
 5. Hai-Nyzhnyk, P.P. 2016. *Ukrainska dyplomatiia y mizhnarodna finansova Tsentralnoi Rady, Ukrainskoi Derzhavy (Hetmanatu) ta Dyrektorii UNR (1917–1922 rr.)* [Ukrainian Diplomacy and International Finance of the Central Rada, the Ukrainian State (Hetmanate) and the Directory of the UNR (1917-1922)]. Kiev: Dulibes.
 6. Lupandin, O. 2011. "Pytannia ekonomichnykh vidnosyn mizh Ukrainskoiu Derzhavoiu ta RSFRR v konteksti ukrainsko-rosiiskykh myrnykh perehovoriv 1918 r. [Issues of Economic Relations between the Ukrainian State and the RSFSR in the Context of the Ukrainian-Russian Peace Talks of 1918]." *Problems of Studying the History of the Ukrainian Revolution of 1917–1921* 6: 187-216.
 7. Deineko, S. 2012. "Mytnyi nahliad u Bilhorodi za chasiv P. Skoropadskoho (1918 r.) [Customs surveillance in Belgorod under P. Skoropadsky (1918)]." *History of trade, taxes and duties* 1(5): 108-114.
 8. Dobrelia, L.P. and Momot L.M. compilers, 2010. *Mytnytsi Slobozhanshchyny: Zbirnyk arkhivnykh dokumentiv i materialiv: 1660–1870–1992–2000* [Customs of Slobozhanshchina: Collection of archival documents and materials: 1660–1870–1992–2000]. Kharkiv: Caravela.

УДК 336.71:338.1(477)(045)

DOI: 10.31339/2617-0833-2019-2(27)-228-232

РОЛЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

Ярмольук М. С., Лінтур І. В.

THE ROLE OF BANKING INSTITUTIONS IN THE IMPLEMENTATION OF ECONOMIC GROWTH OF UKRAINE

Yarmolyuk Marina, Lintur Inna

На етапі формування та розвитку ринкових інститутів банківська система України в умовах перехідної економіки ще не до кінця застосувала і не реалізувала всі свої можливості. Розробка напрямів покращення фінансового стану банківських установ буде сприяти надійному та ефективному розвитку діяльності всієї банківської системи України. Стаття присвячена проблемі визначення ролі банківської системи в забезпеченні економічного зростання. Досліджено вплив банківського кредитування на розвиток реального сектору економіки. Здійснено оцінку взаємозв'язку обсягів наданих кредитів та ВВП держави.